

Jacob Kloots was in mei 1940 werkzaam als conciërge van de Nationale Levensverzekeringen Bank in Rotterdam. Samen met zijn dochter, vrouw en zuster bracht hij die meidagen in de frontlijn door toen Rotterdam werd binnengevallen en gebombardeerd door de Duitsers. Daar was de familie Kloots op zichzelf geen uitzondering mee, maar wat het verhaal uniek maakt is dat zij tussen de Duitsers zaten in de enige voorpost die zij gedurende de hele strijd om de Maasbruggen bezetten. En wat het helemaal opmerkelijk maakt is dat Jacob Kloots zijn relaas op verzoek van zijn werkgever op schrift stelde. Die dagboeken zijn Terugblik '40-'45 ter beschikking gesteld door zijn dochter, mevrouw Joke Swaep-Kloots (in het dagboek Jopie). Voor het delen van dit bijzondere verhaal zijn wij als redactie haar zeer erkentelijk.

Het dagboekrelaas van Jacob Kloots dat u op de volgende pagina's leest is een authentieke en onverkorte weergave van de eerste oorlogsdagen in Rotterdam zoals gezien door de ogen van een burger die, wrang gezegd, op de eerste rang zat. Met het oog op de lengte van het manuscript heeft de redactie van Terugblik '40-'45 besloten toch enige aanpassingen te doen, puur op tekstueel niveau. De spelling van die tijd is omwille van de leesbaarheid naar die van nu omgezet, maar voor het overige is de tekst intact en daarmee authentiek gelaten. Om die reden zult u taalkundig en qua zinsbouw soms dingen tegenkomen die, althans naar de huidige normen, niet geheel kloppen, maar zo heeft de heer Kloots het verwoord en zo willen wij het dan ook graag met u delen.

Dat hadden wij niet gekund zonder de hulp en medewerking van diverse personen. Vincent Robijn, hoofd Collecties Gemeentearchief Rotterdam, wees onze redactie op het handgeschreven document dat door Joke Swaep-Kloots aan het archief was aangeboden. Diezelfde mevrouw Swaep-Kloots stelde familiefoto's ter beschikking, en het was eveneens Vincent Robijn die ons attent maakte op de foto's uit de historische collectie van Nationale-Nederlanden.

Ingrid Elferink stelde deze foto's aan ons beschikbaar.

Wij zijn de genoemde personen bijzonder dankbaar voor hun medewerking.

De redactie van Terugblik '40-'45

"Als conciërge van de Nationale Levensverzekeringen Bank was ik met mijn gezin een plaats aangewezen in onze schuilkelder. Mijn persoon, mijn vrouw en zuster plus mijn dochter Jopie moesten, wanneer de sirenes gingen, ook binnen drie minuten op onze plaats wezen. Ik had te zorgen dat de deuren gesloten waren en lichten rond mijn portiersloge gedoofd waren. Bij een oefening waarbij al het personeel van de Bank in de schuilkelder aanwezig was had ik al eens gezegd tegen mijn vrouw: "Hier ben je toch wel veilig als er eens wat gebeurt." Bij oefening met onze brandspuit liep alles perfect dus als er is iets zou gebeuren en het personeel, dat in verschillende ploegen verdeeld was, zou aanwezig zijn, moest alles perfect lopen.

Nu werd mij gevraagd om onze ervaringen op papier te stellen en een relaas te geven van de dagen die wij beleefd hebben

*Boompjes 8, het pand zoals opgeleverd in 1925.
(Collectie Gemeentearchief Rotterdam XIV 143)*

van 10 tot 15 Mei 1940. Dat is niet gemakkelijk, je herinnert je weer ogenblikken die je maar liever vergeet. Een gelukkige herinnering was dat onze directie met de procuratiehouder de heer Soer een schuilplaats heeft gemaakt die ons het leven hebben gered, mijn gezin, doch het had wellicht ook het personeel kunnen zijn. Toen de oorlog voorbij was, waren wel onze gebouwen grotendeels verwoest maar de schuilkelder was geheel intact. Alleen een branddeur in de gang was geblakerd en het gummi waar hij mede luchtdicht afgesloten was, was verbrand.

Zo was de dagtaak op 9 mei om 4:30 uur voor het personeel voorbij. De post vertrok en loper De Munnick stapte weer met zijn waardevolle aangetekende stukken in de taxi die hem iedere avond naar het postkantoor bracht. Ik sloot de deur die toegang gaf naar de kantoren van de ER en begaf mij met de lift naar boven. Juffrouw Kloots wachtte mij al op met een kopje thee. Daarna begaf ik mij weer naar beneden om de ronde te doen door het gebouw en langs de kluizen en om te kijken of het personeel, hoofdzakelijk de hoofdjuffrouw van de 'Cemsto', aanwezig was. Het was vanzelf in orde en ging toen mijn middagmaal gebruiken. Courant even doorlezen, daarna om 8 uur het schoonmaakpersoneel uitlaten en tevens de ronde met de controleklok doen en tevens te kijken of alle vensters gesloten waren enzovoort. Om 9:30 uur meldde zich de nachtportier, Van Rijswijk. Ging nog even een straatje rondlopen, dat was ik zo gewoon dus week ook hier niet vanaf. Och waarom ook niet, als je heel den dag in het gebouw geweest ben heb je wel

behoefte om er even uit te gaan, niet wetende dat je de volgende vijf dagen daar geen kans meer voor zou krijgen. Bij thuiskomst begaven wij ons te bed met de gedachte dat er een nachtportier was met een hond, die ons wanneer er zich iets voor zou doen wel zou waarschuwen om dan te zien hoe of er gehandeld moest worden.

's Nachts, de 10de mei, maakte mijn vrouw me wakker. Het zal zo omstreeks ongeveer 3:30 uur geweest zijn dat er zo vreselijk geschoten werd. Wij begaven ons naar het balkon en zagen richting vliegveld Waalhaven een grote brand met het cirkelen van vliegtuigen. Ik zeg tegen de vrouwen: "Dat is een aanval op het vliegveld." Werkvolk van de gemeente stond ook te kijken en het verkeer in de vroege morgen van groentewagens die naar de markt gingen was nog gewoon. Verbaasd waren wij echter toen wij van de andere zijde van de Maas richting Oude Plantage een zwerm watervliegtuigen aan zagen komen. Ik dacht "Zijn dat Engelse, Duitse of Hollandse?"

Toen zag ik dat het Duitse toestellen waren. Ze gleden onder de bruggen door en de bemanning begaf zich snel in rubberbootjes terwijl de mitrailleurs maar steeds voorop de vliegtuigen bleven draaien.

Ondertussen had de bemanning de bruggen bezet en begon gelijk te schieten. Onze nachtportier was naar boven gekomen en jammerde "Mijnheer Kloots, heb je dat gezien?" Ik zeg: "Ja, wij zijn in oorlog met de Duitsers. Nu zitten we hier gevaarlijk." Hij zegt "Wat zal mijn vrouw ongerust zijn." Ik zeg tegen hem: Ja,

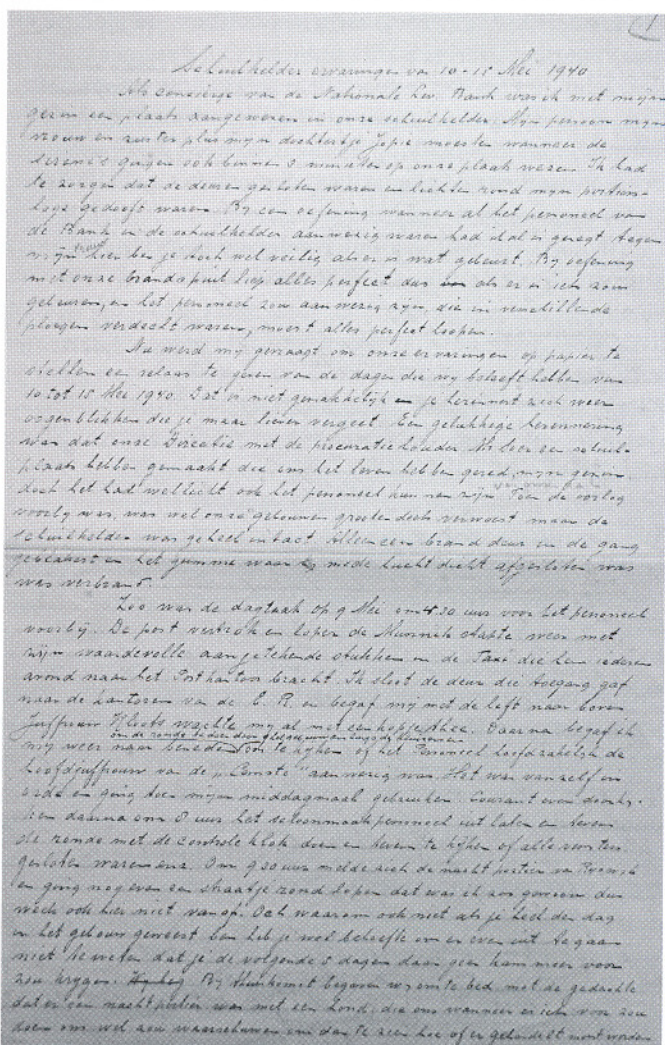

Conciërge Jacob Kloots, die met zijn gezin tijdens de meidagen van 1940 dagenlang in de frontlijn verkeerde. (Mevr. Swaep-Kloots)

dat zal wel waar zijn maar je moet nu toch niet weggaan want er zijn nu zoveel vrouwen die der man nu in oorlog zijn." Maar hij wilde maar weg. Op laatst hebben wij mijnheer Van Eijk opgebeld en die vond het ook beter dat hij ook bij ons bleef. Op laatst moet ik dan gezegd hebben "Donder maar op, want op zo'n manier hebben wij toch niets aan je." Ik heb hem toen uitgelaten en de deur van de conciërge-ingang achter hem vergrendeld.

Toen ik bovenkwam had mijn vrouw Jopie al gewekt en spoedig kleren aangedaan. Terwijl gaf de radio door dat er overall parachutisten daalden. Ik zeg tegen de vrouwen: "Laten wij maar in de schuilkelder gaan, daar zitten wij veilig, dan kunnen wij verder zien." Vlug onze kleren aangedaan en de eerste stadslinje van de telefoon op het toestel van de schuilkelder gezet. Zo kwamen wij daar aan en gingen niet op onze vaste plaats zitten in Vak A maar installeerden ons in Vak E, waar de EHBO gevestigd was. Daar vonden wij 2 draagbaren en een harmonicabed. Een wollen deken die we nog gauw medegenomen hadden met wat andere dekens die aanwezig waren legden wij Jopie nog te rusten. Ondertussen ging de telefoon maar met employes die vroegen "Wat gebeurt er bij jullie?"

Ik vertelde hun dan wat of wij gezien hadden en vroeg of ze naar ons toe kwamen. Ook de directie belde op en vroeg waar wij waren. Wij hoopten nog dat er iemand zou komen om ons

Het originele, handgeschreven verslag. (Collectie Gemeentearchief Rotterdam)

te bevrijden maar achteraf was dat onmogelijk, daar ik zo nu en dan ging kijken en zag dat er naar de richting Bolwerk en richting Reederijstraat geschoten werd, en ook op de Wijnhaven aan de achterkant zagen wij Hollandse soldaten achter de walhuisjes vuren.

Ik hoorde nog aan de buitendeur bellen maar toen ik ging kijken zag ik niemand meer. Gelijk heb ik toen de hoofdkraan van het gas afgesloten in de meterkast die zich bevond bij de conciërge-uitgang. Mijn nachtportier kwam ook niet meer terug en zijn hond lag nog in de Portiersloge rustig te slapen. Terug in de schuilkelder constateerden wij dat wij nog niet ge-

geten hadden. Alles voor ons ontbijt stond nog boven op tafel. "Laten wij proberen om het te halen", zeg ik tegen mijn zuster. Zo stapten wij weer de lift in. Maar er werd zo hevig boven geschoten dat ik hem op de 2de verdieping liet stoppen. Wij slopen verder de diensttrap op. Door mijn woning was al dwars heen geschoten, de kalk van het plafond lag al op de theetafel. Vlug de broodtrommel met wat boter en een mes en vlug weer op de diensttrap. Gelijk nog een paar flessen melk uit de gang van de koffiekamer medegenomen. Wij weer terug, ik moest toch eens even kijken op de kamer van mijnheer van Pietersen en daar waren ook al projectielen ingeslagen. Op de kamer van mijnheer vd Broeke evenzo.

*Duitse soldaten en een Fallschirmjäger (midden) in stelling voor een van de ingangen aan de Boompjes.
(Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-05)*

Wij wisten niet hoe gauw we weer in de lift moesten komen want mijn vrouw en Jopie werden ongerust. Telefoon was ondertussen verbroken. Zo hadden wij wat gegeten en beraadslaagden wij wat we moesten doen. De vrouwen wilden graag weg. Ik zeg: "Als jullie de kans krijgen mag je gaan maar ik moet in ieder geval hier blijven, daar ben ik nu eenmaal conciërge voor." Kans om uit het gebouw te komen was er toch niet en we gingen maar eens kijken wat we konden doen in de schuilkamer. Alles was op slot en sleutels hadden wij niet. Op laatst heb ik de medicijnenkast opengebroken en we vonden wel verband maar niets om te eten. Een half flesje cognac was alles wat wij vonden. Affijn, wij hadden voor vandaag nog brood in de trommel en hoopten maar dat het niet te lang zou duren.

Zo nu en dan ging ik kijken wat of er buiten te zien was, zo achter de gordijnen, en constateerde ik dat ze voor de huisjes op de Maasbrug een mitrailleurtrechter hadden gemaakt en dat de strijd nog steeds voortging. Wij hoorden steeds glasgerinkel en het inslaan van projectielen. Wij hadden ondertussen wat kannen met water gevuld. Het was ondertussen al avond geworden en bereidden ons er al voor dat wij de nacht in de schuilkamer zouden moeten blijven. Jopie hadden wij weer in de deken gerold en met haar pop en wiegie dicht bij haar was ze in slaap gevallen. De gasdeuren hadden wij gesloten maar mijn vrouw hoorde geregeld boven lopen en het inslaan van ruiten. Ik wilde eens gaan kijken. Toen ik de deur op een kier open had gedaan kwam er van achter het kantoor in eens een troep soldaten aan. Met getrokken revolver gelasten ze mij de deur open te doen. Ik had nog hoop dat het Hollandse soldaten zouden zijn, maar het bleken Duitsers te zijn.

De officier vroeg wat of het hier was en wie hier binnen waren. Ik vertelde hem dat ik hier conciërge was en dat ik hier was met 2 vrouwen en een kind met een hond. Ze vonden het zeker fijn want ze kwamen allemaal naar binnen en ik moest mijn sleutels afgeven en vertellen waar de uitgangen waren.

In het kantoorgebouw verschansten zich Duitsers met een licht machinegeweer, rechts een Fallschirmjäger. (Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-06)

De Duitsers 'op kantoor'. Links een parachutist met machinegeweer en munitiekisten. (Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-03)

Jopie was ondertussen wakker geworden en was bang van zoon hoop soldaten maar die werd ook al gauw gerustgesteld. Ze onderzochten of wij geen wapens bij ons hadden en de officier gelaste zijn manschappen dat hun alles moesten oppakken en naar Vak H moesten brengen, vlak tegenover het luik wat toegang gaf tot de binnenplaats. Later kwam ik tot de ontdekking dat Vak H officiersverblijf was en vak G en F soldatenverblijf. Ze stelden ons gerust: "En wees maar niet bang, morgen komen de tanks over de brug en zijn jullie weer vrij." Ik vroeg

Een door de Duitsers genomen foto van de Scheepmakershaven met brandende pakhuizen. (Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-04)

aan de soldaten sigaretten en kreeg die volop. Ik zeg tegen de vrouwen: "Laten wij maar het beste er van hopen en proberen om te slapen." Jopie op het harmonica bed, de vrouwen op de brancards en ik op een bank. Zo ging die officier ook slapen met zijn 2 feldwebels die ook bij ons waren waarvan er een zeker dienst had. De andere lag gauw te snurken als een os, waardoor wij onmogelijk in slaap konden komen.

Hoelang dat geweest is weet ik niet meer precies maar toen ze het luikje op een kier opendeden was het dag geworden. Ze verkenden het binnenterrein en waren direct met zakjes zand aan het sjouwen. Later op den dag ben ik eens gaan kijken in de schuilkelder en zag dat ze de ramen van de stencilafdeling gebarricadeerd hadden met zakjes zand en de ingang van de ER. Buiten lag ook een stapel zakjes zand met soldaten erachter. Een soldaat die daar in de gang op post liep beduidde mij dat ik weer naar binnen moest gaan. Maar ik zag dat het oude gedeelte van de ER al uitgebrand was. Terug constateerde ik dat de soldaten de tapijten van de directiekamer hadden genomen om op te slapen. Ze hadden intussen alle kannen en teilen met water gevuld.

Ik bracht verslag uit tegenover de vrouwen wat of ik gezien had. Geregeld was er bij ons een soldaat aanwezig. Ik vroeg hem "Zijn de tanks nog niet over de brug?" Maar hij wist het ook niet. Later kwam een feldweibel terug die gewond was aan zijn achterhoofd. Die zijn we toen aan het verbinden gegaan. Later kwam er nog meer. Eén was gewond boven zijn zitvlak, die kon haast niet meer staan, boven zijn zitvlak een flinke wond. Zo goed en kwaad als het ging hebben wij die ook verbonden. Al die 5 dagen heeft hij maar zo'n beetje door de schuilkelder gestrompeld en had veel pijn.

Toen de soldaten gingen eten probeerden we of wij ook wat brood naar binnen konden krijgen. Wij hadden nog witte-

Na de gevechten voor de ingang poserende Duitse militairen. Links een luitenant van de Luftwaffe, midden een Oberjäger – een onderofficier, parachutist (Fallschirmjäger) – en rechts een Feldweibel met staftas. (Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-02)

brood over dus namen ieder één boterham. De soldaten moesten alles wat ze in hun ransels hadden zitten inleveren bij de luitenant. Doosjes chocolade, zwart brood, witte zakjes met toffees, stukjes worst enz. Toen werd alles weer verdeeld, en vroeg hij of wij ook een deel er van wilden hebben. Ik zeg tegen hem dat wij nog wat brood hadden dus dat wij het nog niet nodig hadden. Onderwijl vroeg de luitenant hoe wij er over dachten als de Engelsen hier binnengevallen waren in plaats van hun. Ik vertelde hem dat wij daar niet aan gedacht hadden daar Holland toch steeds neutraal gebleven is. Hij was echter van mening dat hun de Engelsen voor geweest waren. Ik zeg "Ja kijk eens, jullie zijn Duitsers en wij Hollanders dus zullen wij wel van gedachten ook verschillen." Ik vroeg hem: "Kunnen wij hier niet weg. Wat moeten wij hier nu nog doen? Misschien kunnen wij naar familie of vrienden gaan." "Neen, jullie moeten hier blijven, dat gaat nu niet, het is oorlog dus moeten jullie zolang hier blijven tot het afgelopen is. Want als wij jullie weg laten gaan dan zeggen jullie buiten dat wij hier zijn." "Nu luitenant ik zweer dat ik dat niet zal zeggen." Toen werd hij erg boos en zei "Ben je Hollander." Ik zeg ja. "Nu", zegt hij, "als je goed Hollander ben moet je ook dat zeggen." Ik dacht al "dat is nutteloos" en een andere manier om hier uit te komen is er niet dus maar afwachten.

Jopie was steeds in het soldatenverblijf, die werd daar door de soldaten vertroeteld en volgestopt met chocolade enz. Er waren aardige mensen bij, vooral die gewonde feldweibel en een valschermsoldaat die vertelde dat hij ook broertjes en zusjes had. Ondertussen was het al weer avond geworden en merkten wij wel dat er buiten nog steeds gevochten werd. Ik dacht aan onze gezellige zaterdagen op de bank. Als je om 1 uur boven kwam en dat Jopie met haar moeder en tante uitgingen. Op eens kwam de luitenant met die valschermsoldaat, die kreeg orders wat nog al gewichtig ging daar hij steeds in de houding bleef staan. De soldaat ging weg maar kwam na enige seconden terug en nam van ons hartelijk afscheid, vooral van Jopie. Ik zeg tegen mijn vrouw en zuster: "Die gaat zeker een gewichtig karweitje uitvoeren." Zo verstreek de avond en zagen door de kier van het luik dat het donker werd. Geregeld kropen er soldaten uit en in het luik en bleef er een met getrokken revolver bij het luikje staan. Als het donker was werd het buiten wel wat rustiger.

Diep in de nacht kwam die valschermsoldaat terug en werd met gejubel ontvangen. Hij had een grote witte zak medegebracht en daar zat van alles in. Brood, boter, smeerkaas, worst, chocolade, een radio-ontvang- en zendapparaat. Hij kwam direct er weer bij ons zitten en vertelde dat hij met een pantserauto er op uit geweest was en dat hij hevig beschoten was. Ik vermoed dat hij die zak ergens opgepikt had die uit een vlieg-machine gegooid was. Ze begonnen direct dat apparaat in orde te maken en de lichten moesten uit, want nu moest het luik geheel open. Jopie begon te huilen in het donker, toen hebben ze een licht in den hoek aangedaan en om de bol een badhanddoek gedaan dat het licht niet uitstraalde. Ze kregen geen verbinding want later hebben ze het voorzichtig naar buiten gebracht. De feldweibel lag languit op de binnenplaats met een koptelefoon op. Wij hebben toen weer geprobeerd om te slapen zoals de vorige nacht en dat lukte ook wel op laatst wordt je toch moe en suffig van de rook.

Sigaren en sigaretten waren er in overvloed aanwezig. De soldaten kwamen er mee aandrigen van de directiekamers. Zo

Het kantoorgebouw na de gevechten. De in het aangrenzende pand verschanste Duitsers moesten zich bij het uitbranden voegen bij de troepen in het kantoor van de 'Nationale'. Rechts het landhoofd van de spoorbrug.
(Historische collectie Nationale-Nederlanden 5952-01)

Een blik op de ruïnes aan de Scheepmakershaven na de gevechten.
(Historische collectie Nationale-Nederlanden 5949-08)

werd het zondag en 1ste pinksterdag. Wie had dat kunnen indenken dat je midden in den oorlog zou zitten. Ze kwamen mij halen voor de brandspuit in ons gebouw want ze moesten brand blussen. Ik ging zo gelijk hier en daar eens kijken en constateerde dat het oude gedeelte van de ER al weg gebrand was. Je stond in de gang van de ER aan het einde waar de trap geweest onder de blote hemel. Op de toilet van de wiskunde lagen ook voor de ramen zakjes zand met soldaten er achter zoals in de stencilafdeling. Soldaten zaten te schaken of er niets aan de hand was. Zo verliep de zondag en werd het weer avond. We hadden zware ontploffingen gehoord en dachten

*Het grotendeels uitgebrande pand van de 'Nationale'.
(Historische collectie Nationale-Nederlanden 5950-03)*

niet anders of de Maasbrug was al in de lucht gevlogen. Geregeld hoorden wij vliegtuigen voorbij komen en vreselijk schieten zodat wij Jopie watjes in d'r oren moesten doen, zo'n kabaal was het buiten de schuilkamer.

Wanneer het donker was werd het buiten wel wat rustiger maar de soldaten werden dan weer rumoeriger zodat de luitenant ze tot de orde moest roepen. Het moest binnen een half uur stil zijn gelaste hij. Slapen konden wij niet meer: hoe langer dat wij van onze vrijheid beroofd waren hoe zenuwachtiger we werden. Ik vroeg aan die feldwebel die bij ons was of die tanks nog niet hier waren en hij vertelde dat ze bij Dordrecht opgehouden werden. Het verzet van de Hollanders bleek ernstiger te zijn dan dat ze gedacht hadden. Hij vertelde ook dat die soldaten in blauwe uniformen zo dapper vochten. Die groene zagen ze niet meer.

Zo werd het maandag 2de pinksterdag en evenzo afwachten, zo nu en dan een soldaat verbinden die gewond was of opnieuw verbinden. Nu kwam er al rook in onze schuilkamer binnen en moest er door de soldaten met de hand verse lucht ingepompt worden daar het elektrische licht uitgegaan was. De noodverlichting begon ook al zwak te worden. De voorraad zakbatterijen was ook al verdeeld maar ik had toch voor ons ieder één te pakken kunnen krijgen. Wij moesten ook nog een oefening doen met de gasmaskers op maar voor ons paste hij niet en voor Jopie helemaal niet. Toen de rook wat minder werd riep de luitenant vrijwilligers op om te gaan patrouilleren. Er meldten zich 5 man aan. Ze gingen weg maar waren binnen 10 minuten met een zwaargewonde terug. De luitenant riep om een brancard van ons en hebben hem er toen op gelegen. Hij bloedde vreselijk uit zijn dijbeen, zijn broek was zwaar van het bloed. Vlug een kleren hanger stukgeslagen en geprobeerd om zijn been af te binden. Helaas het heeft om niet mogen lukken. Na 20 minuten was hij dood gebloed. Daarna was er weer een zwaar gewonde dus die brancard die we nog over hadden werd ook weggehaald.

Het werd nu spannend want ze waren erg stil en gedrukt. Er werd zoals ik er op uitmaken kon krijgsraad gehouden tussen de 2 feldwebels en de luitenant.

Woorden die ik er zo van kon opvangen: overgeven of vluchten met een boot vrouwen en man medenemen, hond afmaken. Terwijl hun bespreking voerden kwam er een soldaat binnestormen. "Luitenant we hebben 2 krijgsgevangenen." Mijn hart bonsde want ik dacht, die moeite gedaan hebben om te weten waar of wij waren. De luitenant holde weg en ik zat al te denken hoe zal ik in contact komen met die 2 man. Ik fluisterde tegen mijn vrouw: "Dat is misschien mijnheer Lodder of waarschijnlijk mijnheer ten Have die een poging hebben gewaagd om in de Bank te komen, misschien zullen wij ze dadelijk wel zien."

De luitenant kwam terug en vroeg hem: "Waren er 2 man hier van onze bank?" Hij schudde van nee, en liet verder niets uit. Ik probeerde toen door het soldatenverblijf met het smoesje nog een sigaret en dan door te dringen naar Vak A waar ik wel stemmen hoorde die niet Duits klonken. Maar toen ik bij de EHBO kwam mocht ik al niet verder. Wel in de stencilafdeling waar de soldaten aan het schaken waren en nog steeds met geweer aan de schouder achter de zakken zand lagen voor de ramen. Maar weer terug naar de vrouwen die alweer ongerust werden waar ik bleef en vertelde hun dat ik niet veel wijzer was geworden omtrent die 2 krijgsgevangenen. Wel had ik gehoord dat het 2 Hollanders moeten geweest zijn.

*'Jopie' en haar moeder voor de oorlog.
(Mevr. Swaep-Kloots)*

Een vooroorlogse foto van het gezin Kloots op het balkon. (Mevr. Swaep-Kloots)

Teleurgesteld zaten we daar weer en de luitenant weer verder fluisteren met die 2 feldwebels. Je begrijpt dat wij zeer nerveus werden. Alles was stil om ons heen, de meesten gingen weg, ook de luitenant en de feldwebel. Ze hadden een fauteuil van onze directiekamer gehaald en daar ging een soldaat inzitten. Er slopen er een paar naar buiten en die waren aan het benzineslepen uit het kluisje op de binnenplaats. Wij dachten niet anders of ze zouden vluchten en de boel achter hun in brand steken. Dit was wel de angstigste nacht die wij nog medegemaakt hebben. Ik vroeg aan die soldaat waar de anderen heen waren, maar hij mocht het niet zeggen. Dan kwam er weer één met een brandweerjas aan uit onze schuilkeldervoorraad die fluisterde wat tegen die andere soldaat en ging weer weg. Op laatst was ik over mijn zenuwen heen en gilte het uit. De vrouwen en die soldaat hebben me toen beetgepakt en hun hand op mijn mond gelegd. Polsen nat gemaakt en een scheutje cognac in mijn mond laten lopen. Ik ben toen zeker mijn bewustzijn kwijtgeraakt.

Toen ik weer bijkwam kwamen die soldaten weer terug met soldaten die wij nog niet gezien hadden. Daar was ook een luitenant bij die zeker het commando over nam. Ze kwamen met een mandje van de koffiekamer aan met een bus thee en pakjes koffie. Ze gingen koffie zetten in ketels van de gasmaskers. Die zetten zij op de brandende kolen die lagen te branden op de binnenplaats en wij kregen ook ieder een beker. Die nieuwe luitenant zat onder de modder en was vreselijk vuil. Hij kwam bij ons zitten en vertelde dat hij op Sumatra geboren was in N.O. Indië. Zijn vader was daar dokter geweest maar was al lang terug in Duitsland. Hij ging zijn eigen eerst eens wassen en scheren want dat had hij in een paar dagen niet gedaan. Toen hij terug kwam vroeg hij aan mijn vrouw of ze zijn overhemd en boordje niet kon wassen. Terwijl trok hij een witte jas aan die in de kast lag van de EHBO. Die eerste luitenant volgde zijn voorbeeld. Zo goed en zo kwaad als het ging heeft mijn vrouw dat gedaan en de soldaten hingen het buiten te drogen in de zon.

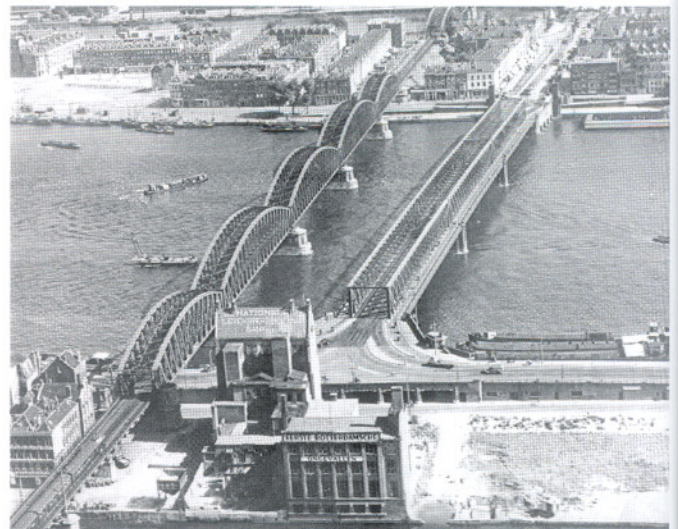
Het luikje stond nu geheel open en wij zagen voor het eerst de zon schijnen. Later kwamen er soldaten met roggebrood en een groot stuk ham. Het waren broodjes in zilverpapier gepakt. Wij kregen ook een grote plak ham en Jopie riep "O papa wat is dat lekker, krijg ik nog een stuk?" De soldaten vonden

Een vanaf het 'Witte Huis' genomen, vooroorlogse foto van het kantoor, strategisch gelegen tegenover de bruggen. (Collectie Mariniersmuseum Rotterdam)

dat zo lollig dat wij nog meer kregen. Ik beduidde hun dat de soldaten dat niet moesten doen daar ze anders niet genoeg voor hun zelf hadden. Ondertussen had ik de soldaten nog een paar pakjes koffie gegeven en kregen weer koffie die zwart als roet was, maar het smaakte toch heerlijk.

Ondertussen was er weer een zwaargewonde zodat de luitenant nog geroepen werd. Wij hebben hem niet gezien, hij moest al dood geweest zijn, want ze waren allen even stil. Er was nu ook een telefoon aangelegd in Vak F. Ik vroeg "kan ik niet even telefoneren?" maar het was een speciale telefoon voor hun. Ze vertelde dat de tanks nu in het zuiden van Rotterdam klaar stonden en dat ze nu gauw Rotterdam binnen zouden rukken. Zo verstreek de tijd en toen het middag geworden was kwam die nieuwe luitenant naar ons toe en zei "kom mede en neem alles mede, dekens en lantaarns." De soldaten namen het harmonicabed op en wij werden verplaatst naar Vak C in de hoek tegen Vak A. Ik vroeg aan de Luitenant wat er ging gebeuren. "Ja", zegt hij, "wij moeten bombarderen want Rotterdam wil zich niet overgeven. Maar wees maar niet angstig, hier in de schuilkelder zit je veilig, 3 dikke verdiepingen er op." Alle soldaten waren nu ook in Vak C gekomen en ook die zwaargewonde lag naast ons op onze brancard. Hij was ernstig gewond aan zijn benen en een been was gebroken en gespalkt. Opeens kwam de Luitenant terug en beval stilte. Toen het geheel stil was gelaste hij dat zij moesten zingen. Wij konden niet zingen dus zaten dat maar stil aan te horen. Ondertussen hoorden wij vreselijke slagen en vertelde ik tegen mijn vrouw dat ze Rotterdam nu aan het bombarderen waren. Mijn vrouw vroeg waar in Rotterdam. "Ja dat weet ik ook niet." Met het schijnsel van onze zaklantaarn zagen wij wel dat de soldaten allemaal bedrukt zaten te kijken.

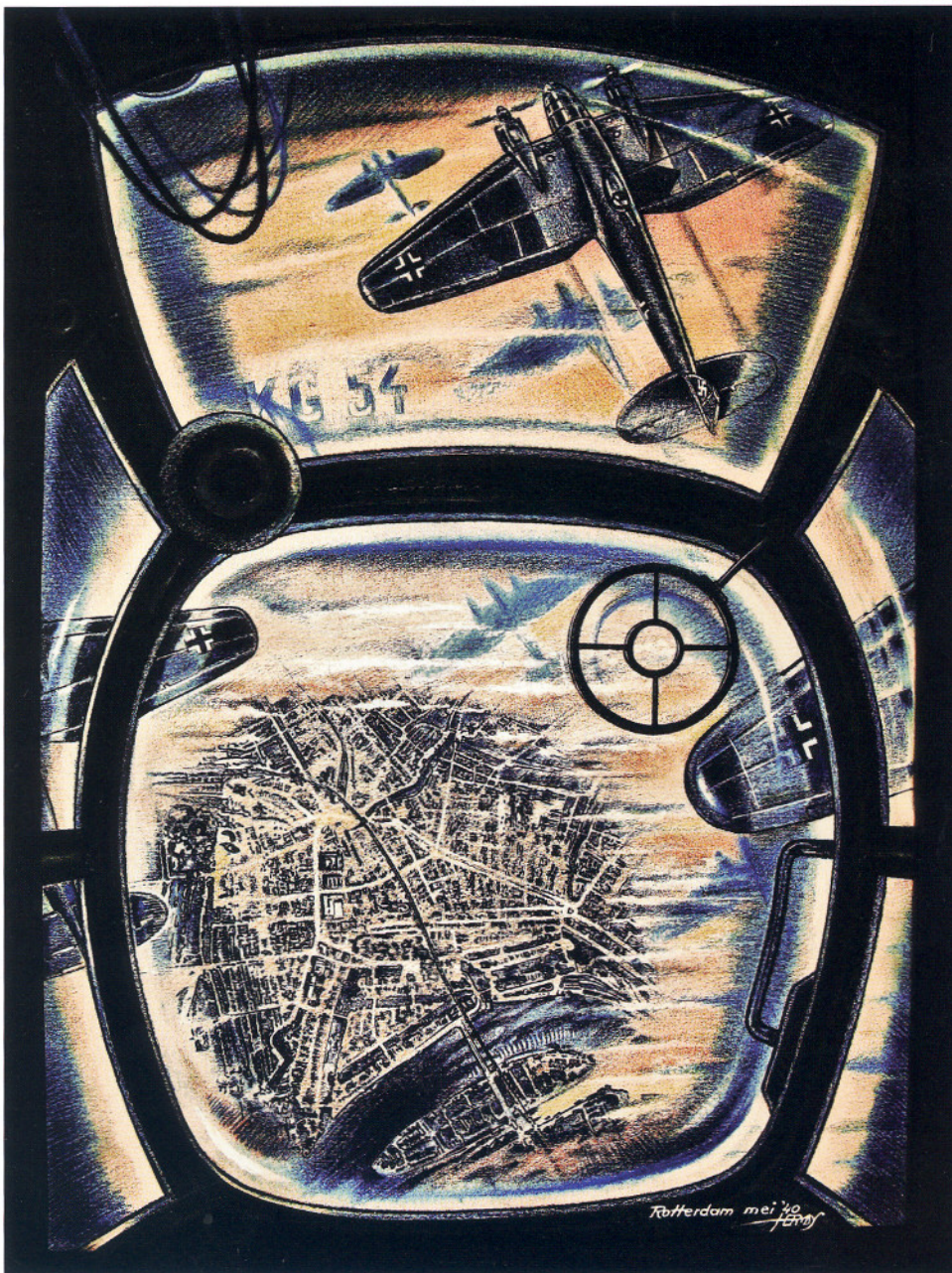
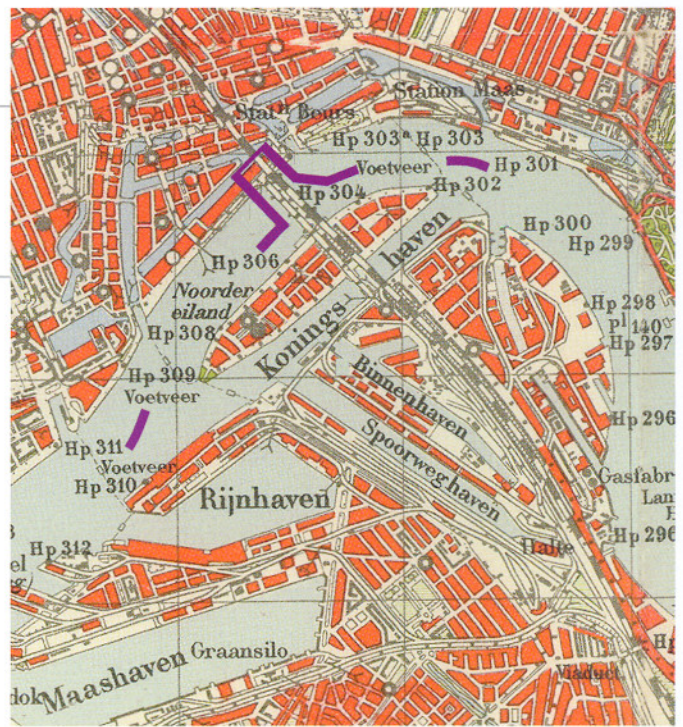

Een naoorlogse luchtfoto van het pand met de Maasbruggen. De overige bebouwing op de Boompjes is verdwenen, evenals een deel van die op het Noordereiland (linksboven). (Collectie Gemeentearchief Rotterdam 1991-5)

Minuten duurden eeuwen. Eindelijk kwam de luitenant terug van de telefoon en moesten de soldaten weer uit het Vak C. Wij wilden er ook weer uitgaan maar de luitenant vond het beter dat wij nog maar daar bleven. Wij hebben toen wat zitten praten met die gewonde soldaat. Hij vertelde dat de oorlog voor zijn wel afgelopen was doordat hij ernstig gewond was en

(vervolg op pagina 19)

Het resterende Duitse bruggenhoofd aan de rechter Maasoever (paars) met in het rechthoekige blokje het kantoor. Het Noordereiland en het havengebied op Zuid bleven vanaf de morgen van 10 mei in Duitse handen.

DE BEVOORRECHTEN
Zij die als laatsten de hele eeuwenoude stad ongeschonden konden zien.
Werk van Ton Hermans

dat hij wel gauw naar huis zou gaan. De oorlog kon hier niet zo lang meer duren. Eindelijk kwamen ze ons toch weer halen en moesten weer naar ons oude plaatsje in Vak H. Intussen vertelde de luitenant ons dat Rotterdam zich nog niet overgegeven had. Maar weer afwachten en maar sigaretten roken en een beker water. Eindelijk kwam hij op ons afstormen. "Ik moest het eerste weten. Rotterdam heb zich begeven. Jullie zijn vrij." Ik hoor nog een soldaat zeggen die op post zat met zijn revolver in zijn hand in het goed Hollands: "Goddank." Zij kwamen ons allen een hand geven en ik moest aan verschillende soldaten ons adres geven. De luitenant die het eerst in de schuilkelder kwam zei "jullie zijn nu vrij en jullie kunnen nu gaan." Ik bedankte hem want achteraf gezien heeft hij toch ons leven gered en we waren zeer ontroerd.

Mijn vrouw kwam tot de ontdekking dat zij en mijn zuster op pantoffels waren. Geen nood dan ga ik even een paar schoenen halen boven. Ik ging voor het eerst na 5 dagen de schuilkelder uit het trapje op bij de lift en zag dat beneden alles verbrand was. Op de trappen lag het vol van puin en water dat ik het ergste vreesde wat ik boven zou zien. De liftschacht was totaal uitgebrand en ik holde naar boven. In ons huis gekomen kon ik mijn ogen niet geloven. Letterlijk alles was verbrand: stoelen, tafels, deuren, kasten, er was niets meer van te vinden. De slaapkamer evenzo, de ijzeren ledikanten lagen als wrakken op de vloer. Ik liep terug onze keuken in als versuft toen ik door 2 soldaten beetgepakt werd en voor het raam van het achterbalkon weggetrokken werd. Zij vertelden dat er nog steeds geschoten werd. Eén van die 2 soldaten was die valschermjongen die zo dikwijls bij Jopie kwam spelen en tekenen en hij heeft mij toen naar beneden gebracht.

Terug in de schuilkelder vertelde ik met horten en stoten dat er niets meer te vinden was dus ook geen schoenen. Dan maar op pantoffels weg hier uit, "ik kan het niet langer uithouden" zei mijn vrouw. Die nieuwe luitenant kwam bij ons zitten en vroeg of wij niet beter hier wilden blijven. "Wij gaan nu weg de stad in en komen morgen terug en krijgen wij en jullie ook warm eten." De vrouwen wilden niet en toen heeft hij mij een briefje gegeven om naar het zuiden van Rotterdam te gaan daar er geen doortocht was in de stad. Er lagen overal doden vertelde hij, en overal brand en er wordt nog geschoten door lieden die niet willen dat Rotterdam zich overgegeven had. In dit briefje stond dat de Duitse troepen mij moesten helpen om naar Rotterdam Zuid te komen omdat ik hun geholpen had en misschien ook hun leven had gered. Toen wij wat tot bedaren waren gekomen gingen de soldaten intussen weg, en bleven wij alleen over. Verschillende kwamen ons nog de hand drukken en zeiden tot wederzien.

Ik heb toen de vrouwen verteld wat ik boven gezien had en ook Jopie vertelt dat alles verbrand was. Poppen, speelgoed, boeken, beertjes, hondjes, alles, maar dat we gauw weer nieuw zouden kopen, dat alles wel weer terecht zou komen. In mijn verbijstering had die valschermjongen mij nog een paar pantoffels medegegeven van de telefoonkamer die daar stonden. Wij beraadslaagden wat te doen. "Beter is dat wij hier maar blijven wellicht komen er mensen van kantoor ons halen, zo niet gaan wij morgen vroeg naar een hotel of pension en kunnen wij de directie vertellen dat wij nog in leven zijn.

Zoo nu en dan ging ik eens kijken, eerst in de stencil, en zag dat Rotterdam vreselijk brandde. Boven in het pand was het

geloei van de wind en brand niet aan te zien. Aan de deur gekomen zag ik een soldaat onder de oprit lopen die direct zijn geweer op mij richtte. Ik beduidde hem om naderbij te komen en vertelde hem dat ik hier huismeester was met 2 vrouwen en een kind. Als wij hier uit zouden gaan of er dan andere mensen in dit gebouw mochten komen. Hij zegt "neen dan schieten wij ze dood." De buitendeur kon ik niet dicht krijgen van het zand en puin wat daar lag en ging maar weer naar vrouwen en kind. Dat zou dan de laatste nacht worden in de schuilkelder ik sloot de deur van het Vak F en G maar het was ondertussen snikheet geworden in Vak H zodat wij vreselijk transpireerden. En buiten op de binnenplaats brandden nog steeds de kolen. Van slapen kwam niet meer en door de hitesprong geregeld die gasdeur open. Het was net of er geregeld een pistool afgeschoten werd.

Wij maakten plannen waar we heen zouden gaan. Eerst maar zien dat wij een telefoon te pakken kunnen krijgen om een teken van leven te geven. Zo verliep de nacht tot de dag aanbrak en we konden het niet meer uithouden zodat wij maar besloten om er uit te gaan. De sleutels had ik weer teruggevraagd aan de luitenant en heb toen het luikje wat op de binnenplaats uitkwam weer afgesloten. De buitendeur kon ik niet dicht krijgen zodat ik maar weg gegaan ben met de gedachte dat ik niet lang weg zou blijven. Op straat was het een vreselijke ruïne met overal lijken van burgers, soldaten en vrouwen enz.

Wij liepen de kant van de Glashaven op en kwamen bij de Reederijstraat 2 mannen tegen met een rood kruis op hun arm. Ik vroeg hun om een taxi maar de mensen keken ons vreemd aan en vroegen waar wij vandaan kwamen of wij niet wisten dat we nergens de stad binnen konden komen. Toen terug naar het Bolwerk maar op de Geldersche kade was de brandweer nog aan het spuiten. Hotel Weimar en verder op steeds maar brand en nog eens brand. Een brandweerman kwam naar ons toe en vertelde dat wij maar het beste naar het zuiden konden gaan. Ik naar de brug waar wij niet eerder over mochten als 5 uur. Intussen waren er nog meer vluchtelingen bij ons gekomen en doordat ik dat briefje van de luitenant liet zien mochten wij over de brug.

De anders zo drukke Van de Takstraat was nu stil en verlaten. Hier en daar zag je voor de kapotte vensters een kat miauwen dat was het enige leven dat wij zagen. Over de brug van de Koningshaven gekomen stonden de Duitse colonnes al klaar. Wij waren besloten naar een zuster van mijn vrouw te gaan op de Strevelsweg. Onderweg werden wij nog een paar maal aangehouden of wij geen wapens bij ons hadden en belanden eindelijk aan ons doel. Die mensen dachten niet anders of wij waren levend verbrand. Het weerzien was gelukkig en wij kregen direct thee en beschuit. De vrouwen en Jopie werden in bed gestopt en ik ging naar mijn collega Van Londen op de Valkeniersweg. Ook was het een vreugde van het weerzien van elkander. Hij bracht mij toen naar Mijnheer Schuppen, de chef van de afdeling collectieve verzekering, die besloot dat wij alle 4 bij hem moesten komen. Hij zou intussen contact zien te krijgen met Dr Holwerda en vragen wat er verder gebeuren moest. Toen naar de kapper want in al die 5 dagen was daar niets van gekomen en toen heerlijk een paar boterhammen gegeten en geslapen. Ik wilde zo gauw mogelijk weer terug naar de bank maar de eerste dagen mocht er geen mens over de brug. Van uit de Rosestraat kon ik zien dat er van de Nationale niet veel meer over gebleven was."